

افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نپاشد تن من مباد بدین بوم و بر زنده یک تن مباد
همه سر به سر تن به کشتن دهیم از آن به که کشور به دشمن دهیم

www.afgazad.com

afgazad@gmail.com

Political

سیاسی

یونس نگاه
۲۳ اکتوبر ۲۰۲۱

یونس نگاه

محمد صادق خان، خلیزاد پاکستان

(نکاتی برای آشنایی با سیاست پاکستان در قبال افغانستان)

سیاست پاکستان در افغانستان جدی، پیگیرانه و پخته است. ازینرو سیاستمداران افغان باید به ابراز بیزاری و لعن در برابر دخالت‌های آن کشور اکتفاء نکنند، بلکه بکوشند از چند و چون آن مطلع شوند و از جنبه‌های مثبتش بیاموزند. در این نوشته می‌کوشم ضمن معرفی یکی از افراد کلیدی سیاست پاکستان در افغانستان، نشانه‌هایی از آن سه صفت سیاست پاکستان (جدیت، پیگیری و پختگی) را با شما شریک کنم.

سیاست آن کشور در قبال افغانستان جدی است، چون این کار را از طریق نهادها انجام می‌دهند. دانشگاه‌ها، مراکز تحقیق، انستیتوت‌ها و دفاتر ویژه مطالعه و تحقیق در امور افغانستان دارند، و نیز اردو و استخبارات بسیار باصلاحیت دارند. تنها مرکز مطالعات افغانستان (ای‌اس‌سی) و انستیتوت مطالعات ستراتیژیک (آی‌اس‌اس‌آی) بیش از کل وزارت اطلاعات و فرهنگ، وزارت خارجه و وزارت اقتصاد افغانستان تحقیق و مطالعه درمورد کشور ما انجام داده اند. به ویب‌سایت‌های هر کدام از نهادهای یادشده سر بزنید، متوجه تفاوت‌شان می‌شوید. انستیتوت مطالعات ستراتیژیک آن

کشور از سال ۱۹۷۳ تاکنون فعالیت نموده است و یکی از بخش‌های مهمش "شعبه افغانستان و آسیای میانه" است. مرکز مطالعات افغانستان، از نامش پیداست که کار دیگری غیر از تحقیق درمورد افغانستان ندارد.

از برکت همین برخورد ستراتیژیک و "دانشمندانه" پاکستان توانسته است، پست‌وبلندی‌های رابطه‌اش را با افغانستان بسیار زیرکانه مدیریت کند. مثلاً آنان در کنار تربیت نیروهای جهادی و طالب، هزاران کادر تحصیل‌کرده را در رشته‌های مختلف در دانشگاه‌های خود تربیت کرده و وارد بازار سیاست، اقتصاد و فرهنگ کشور ما نموده اند. گفتیم سیاست پاکستان پی‌گیرانه است. محمد صادق خان، نماینده خاص دولت پاکستان در امور افغانستان یکی از نمونه‌های این سیاست پی‌گیر است. صادق خان در بیست سال گذشته، تقریباً همیشه در میان هیأت‌های سیاسی و اقتصادی پاکستان در کابل دیده شده است. حکومت‌های پاکستان هر چند سال تغییر می‌کرد ولی تعدادی از چهره‌ها از جمله محمد صادق خان دایم اینجا دیده می‌شدند.

صادق خان، باشنده اصلی ولسوالی صوابی ایالت پشتون‌خواست. او درین سه رشته تحصیل کرده است: (۱) علوم سیاسی در دانشگاه پیشاور، (۲) روابط بین‌الملل در دانشگاه کلمبیا، نیویارک، (۳) مطالعات دفاعی و امنیتی در دانشگاه دفاع ملی، اسلام‌آباد (این سومی را به‌یاد داشته باشید).

در واقع محمد صادق آدم سیاسی امنیتی است که برای منافع اقتصادی پاکستان و به خصوص منافع اقتصادی نخبگان نظامی و امنیتی آن کشور کار می‌کند. از آنجائی که در پاکستان کسانی که در امور امنیتی از جایگاه بالا برخوردارند در اقتصاد نیز دخیل می‌باشند، آقای صادق خان نیز در دست‌رخوان مالی و اقتصادی انحصاری آن کشور دست دارد و از جمله رئیس هیأت مدیره و مدیر عامل شرکت‌های سید (آس‌آی‌دی گروپ آف کمپنیز) می‌باشد.

آقای خان از سال ۲۰۰۸ تا ۲۰۱۴ سفیر پاکستان در افغانستان بود. از آنجائی که خان دانشگاه امنیت ملی را خوانده، کارش در افغانستان تنها دیپلماتیک نبوده بلکه صلاحیت‌های ویژه امنیتی نیز داشته است. این را وظیفه بعدی او- سکرتر امنیت ملی (سکرتری نشنل سکيورتي ديويژن)- واضح می‌کند که بالاترین مقام ملکی در شورای امنیت ملی آن کشور است و امتیازاتش معادل جنرال سه ستاره می‌باشد. برای درک اهمیت عضویت درین شورا خوب است بدانیم که رئیس آ‌اس‌آی، رؤسای نیروهای زمینی و هوایی و بحری پاکستان نیز عضویت آن را دارند.

از آنجائی که نیروهای اردو، استخبارات و کادرهای وابسته شان در دولت ملکی سیاست، امنیت و اقتصاد را باهم مدیریت می‌کنند صادق خان در تعقیب منافع اقتصادی پاکستان در افغانستان و آسیای میانه نقش رهبری کننده دارد. او تلاش دارد تا افغانستان را شامل سی‌پک (چاینا- پاکستان اکانومیک کاریدور) بسازد. چین برای سی‌پک مبلغ ۶۰ میلیارد دالر تعهد کرده است که برای اعمار زیرساخت‌ها در پاکستان مصرف می‌شود. بخشی ازین پول قرضه است. حال صادق خان می‌کوشد افغانستان امارتی را نیز به این دهلز بکشد. (قبل از آن که ادامه متن را بخوانید، یادآور می‌شوم که صادق خان را نباید قهرمان تنها و متفکر فوق‌العاده تصور کنیم. او بازیگر مهم در یک حلقه است. سیاست پاکستان و هر دولت یا نهاد پخته بر سیستم و نهاد استوار است. قدرت صادق خان از تیم و سیستمی سرچشمه می‌گیرد که او را حمایت می‌کنند.)

صادق خان درباره اهمیت اقتصادی افغانستان برای پاکستان در مصاحبه‌ای سال قبل گفته بود که این دو کشور نیازهای اقتصادی متقابل دارند و این نیازها را به دو بخش عمده دسته‌بندی کرده بود:

(۱) افغانستان باید امنیت آب پاکستان را تأمین کند. به گفته صادق خان، ۱۰ درصد آب حوزه اندوس از حوزه آبی کابل می‌آید و افغان‌ها باید کاری نکنند که به جریان این آب خلل وارد شود. او گفته بود که در عوض پاکستان امنیت غذایی افغانستان را تضمین خواهد کرد و مواد خوراکی به آن کشور صادر خواهد نمود.

۲) افغانستان باید به تأمین امنیت انرژی پاکستان کمک کند، یعنی انتقال انرژی را از آسیای میانه به پاکستان تسهیل نماید. به گفته او پاکستان در عوض به استخراج معادن افغانستان کمک خواهد کرد و حاضر است نیروهای متخصص به افغانستان اعزام کند و نیز افغان‌ها را در کار استخراج معادن آموزش بدهد.

صادق خان این روزها نقش "خلیلزاد پاکستان" را برای افغانستان بازی می‌کند. او با روس‌ها، چینی‌ها و نمایندگان کشورهای آسیای میانه برای طالبان مذاکره می‌کند. با مخالفان طالبان و سیاستمداران سابق دیدار می‌نماید تا آنان را تشویق به همکاری کند. اخیراً همتایان چینی و روس خود را گرفته به افغانستان رفته بود تا با مقامات طالبان دیدار و مذاکره کنند. برای درک اهمیت نقش او خوب است بدانید همتای روسی او "کابل" است. بخش اردوی صدای امریکا به تاریخ ۱۱ جون ۲۰۲۰، هنگامی که تازه صادق خان به پست نماینده خاص پاکستان در امور افغانستان تعیین شده بود، به نقل از "میرویس یاسینی" نماینده سابق پارلمان افغانستان نوشته بود: «در شرایطی که زلمی خلیلزاد به نمایندگی از امریکا با طالبان و حکومت افغانستان کار می‌کند» نمایندگی محمد صادق از پاکستان می‌تواند نتایج مثبت به‌بار آورد. میرویس یاسینی درواقع او را حریف خلیلزاد در مذاکرات صلح دانسته بود. این سخن یاسینی، کسی که سال‌ها در پاکستان زندگی و سیاست کرده و کسانی او را متهم به داشتن روابط ویژه با پاکستانی‌ها کرده‌اند، نقش کلیدی صادق خان را در هدایت تیم مذاکراتی طالبان برملا می‌کند. اگر یادتان باشد، هیأت طالبان در فاصله مذاکرات قطر برای مشوره به پاکستان می‌آمدند. صادق خان احتمالاً یکی از افراد محدودی بوده که پشت پرده با این هیأت دیدار می‌کرده‌اند و آنان را مشوره و هدایت می‌داده‌اند.

غیر از یاسینی، از دیگر سیاستمداران ارشد افغانستان نیز در تمجید نقش صادق خان سخنانی در رسانه‌ها درز کرده است. از جمله کرزی در سال ۲۰۱۲ به کنایه او را جانشین وایسرای بریتانیای کبیر خوانده بود. داستان ازین قرار است که صادق خان در سال ۲۰۱۲ کمپلکس دیپلماتیک پاکستان را در کارته پروان ترمیم و بازگشائی کرده بود. این کمپلکس شش هکتاری در آغاز به دستور لارد کورزن وایسرای معروف بریتانیا در هند ساخته شده بود و محل اقامت و کار نماینده خاص، دیپلمات‌ها و جاسوسان بریتانیا در اواخر حضور آن کشور در شبه قاره هند بود و پسان‌ها به پاکستان میراث رسید. بعدها در جنگ‌های داخلی دهه نوزده صد و نود میلادی ویران شد و صادق خان آن را دوباره آباد کرد. کرزی وقتی پس از بازگشائی آن کمپلکس صادق خان را دیده بود به او گفته بود: "می‌بینم که به جایگاه وایسرای خود نقل مکان کرده‌اید".

صادق خان به احتمال زیاد از این کنایه بدش نیامده و آن را با رسانه‌های پاکستان شریک کرده بود تا در ویب‌سایت "دی اکسپرس تربیون" نشر شود و ما امروز آن را باهم قصه کنیم.

در دو سال اخیر که جریان تحولات سیاسی در افغانستان سرعت گرفته است، هرچا هیأت بلندپایه نظامی، اقتصادی و دیپلماتیک پاکستان دیده شود، صادق خان در صدر یا در حاشیه آن حضور دارد. پارسال وقتی جنرال قمر جاوید باجوه به دیدار اشرف غنی و عبدالله رفت، صادق خان همراهش بود. رئیس آ‌اس‌آی را نیز او در دیدارهای کابلش همراهی می‌کرد. دیروز وقتی وزیر خارجه پاکستان همراه با رئیس سابق آ‌اس‌آی به کابل آمدند، صادق خان در کنار هیأت طالبان برای پذیرایی آنان ایستاد بود و خوش‌آمدید می‌گفت.

نکته آخر این که گفتیم سیاست پاکستان در قبال افغانستان پخته است. به پسوند خان در نام این سه نفر کلیدی دیپلماسی پاکستان توجه کنید: عمران خان صدر اعظم، صادق خان نماینده خاص پاکستان در امور افغانستان، و منصور احمد خان سفیر پاکستان در کابل.

خان نام دوم پشتون در پاکستان است. از آنجائی که در افغانستان علیه پنجابی‌ها بسیار تبلیغ شده و پاکستان را معادل پنجاب می‌خوانند، رهبری آن کشور با خان‌هایش به سراغ افغانستان آمده است. این ترکیب نکته دیگری را نیز به ما می‌گوید: ناسیونالیسم پاکستان نیرومندتر و فراگیرتر از افغانستان است. هیأت حاکم در میان اقوام مختلف آن کشور نفوذ جدی دارد، از جمله کادرهای باصلاحیت پشتون در اردو، استخبارات و دیپلماسی آن کشور بسیارند. در پاکستان منافع ملی با منافع قومی پنجابی‌ها گره خورده ولی محدود به آن نمانده است. آنجا چتر منافع ملی فراتر از هویت پنجابی و منافع قومی پنجابی‌ها گسترده شده است و هیأت سه نفره پنجابی چون غنی + فضلی + محب از یک منطقه (مشرقی) یک قبیله (غلزائی) یک قوم (پشتون) برای مدیریت کشور شاید در تاریخ پاکستان شکل نگرفته باشد. در پاکستان پنجابی‌ها علیه زبان اردو قیام نکرده‌اند و به خاطر تثبیت جایگاه زبان پنجابی کمر به تخریب اردو نبسته‌اند، بلکه به اردو همچون گنجینه ملی نگاه می‌کنند، آن را آموخته و از خود ساخته‌اند، و از طریق آن حس هویت جمعی نسبتاً نیرومند به گروه بزرگی از ساکنان آن سرزمین داده‌اند. تبعیض در پاکستان به خصوص علیه پشتون‌ها و بلوچ‌ها عمیق و جدی است و جامعه پاکستان از رفاه و عدالت بسیار فاصله دارد. اما تبعیض و بی‌عدالتی نیز در آن کشور مثل افغانستان کودکانه و قرون وسطائی نیست، بلکه مدرن‌تر و پخته‌تر است.

منبع مورد استفاده:

[Institute of Strategic Studies Islamabad | Just another WordPress site \(issi.org.pk\)](http://www.instituteofstrategicstudies.com)